

Motion till riksdagen 2024/25:2502

av **Mattias Vepsä m.fl. (S)**

Stöd till cirkulär konsumtion och 100 procent hållbar upphandlingspolitik

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stötta cirkulär konsumtion och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett mål om konsumtionsbaserade utsläpp och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att underlätta för kommersiell secondhandförsäljning, reparationsverksamhet och uthyrningsverksamhet och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en obligatorisk märkning med förväntad livslängd och livslängdsgaranti inom sällanköpshandeln och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förbjuda företag att förstöra osålda och funktionsdugliga varor och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att genom en 100 procent hållbar offentlig upphandling öka omställningstakten i Sverige och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Klimatförändringarna påverkar oss redan idag och vi vet att politiken måste skärpas på en rad områden om vi ska nå våra klimatmål och få ner utsläppen. Ändå slår världen år efter år nya varmarekord. Trots forskarnas larmrapporter, förändringar i vår vardag, backar Sverige in i framtiden under Kristerssons ledarskap. Istället för att ta täten och göra det som krävs för att vi ska hålla oss inom de planetära gränserna driver SD-regeringen en politik som ökar utsläppen och minskar omställningstrycket.

En betydande del av svenska utsläpp kommer från vår konsumtion. Svenskarna konsumerar idag som om det fanns fyra jordklot, där den största andelen av utsläppen sker i produktionsländerna. Trots det har Sverige ännu inte infört ett mål för konsumtionsbaserade utsläpp som skulle kunna mäta Sveriges totala utsläpp. Därmed fortsätter konsumtionsutsläppen att vara klimatpolitikens blinda fläck.

Individuellt skambeläggande har inte har funkat för att styra om konsumtionen och därmed minska klimatavtrycket. Vi menar också att omställningen måste bäras rättvist. Det krävs politik. Syftet med denna motion är därmed inte att svenskarna ska sluta att handla. Handel har pågått sedan civilisationens början och kommer sannolikt att fortsätta. Men det behövs en politik för en mer hållbar konsumtion inom de planetära gränserna.

Ibland är konsumtion av nyproducerade varor helt nödvändigt, men många gånger skulle det gå att konsumera mer hållbart om förutsättningarna fanns. Arbetsmarknadens parter – fack och arbetsgivare - är överens om att de cirkulära affärsmodellerna behöver stöttas och ges långsiktiga och stabila spelregler. På så vis kan denna del av handeln växa och etableras på bred front och därmed förändra vårt sätt att konsumera.

Svensk Handels pre-lovedindikator visar på ständig uppgång för svenskarnas second hand-intresse. Det tyder på ett folkligt stöd för att från politiskt håll stötta denna utveckling, så att företag som bygger delar eller hela företaget på cirkulära affärsmodeller kan växa, utvecklas och skapa nya jobb. Då skulle det kunna finnas förutsättningar för att se till att second hand inte bara är en tillfällig trend, utan en mer permanent sådan.

Vi ser ett behov från politiken att öka förutsättningarna för kommersiell second hand, uthyrning och reparationer. Eftersom ett genomsnittligt plagg inte används mer än ett tiotal gånger skulle många gånger uthyrning kunna lämpa sig bättre för den som exempelvis vill följa trender. En ökad möjlighet till reparationer skulle minska den

resurskrävande nyförsäljningen inom sällanköpshandeln och ge dem en ökad livslängd, samt skapa hantverkskompetenser som ger upphov till nya jobbtillfällen.

För att motverka företag inom fast fashion där hela affärsmodellen går ut på slit och släng, skulle en obligatorisk märkning med förväntad livslängd och livslängsgaranti inom sällanköp vara såväl en god konsumentupplysning som att motverka den resurskrävande slit och släng-kulturen.

Politiken behöver också lägga fram ett förbud mot att förstöra osålda och funktionsdugliga varor. Idag är det känt att den ökande näthandeln lett till att många företag slänger fullt fungerade varor som skickas tillbaka i retur. Är varan för billigt anser många företag att det inte är lönsamt att granska varan, packa om den och sedan försöka sälja den på nytt. Detta leder till stora sopberg i andra länder som leder till stora miljöförstöringar. Många företag har på senare år infört fraktavgifter för att undvika ett överutnyttjande av returer, men det är uppenbart att det inte räcker.

Politiken måste kan också göra mer och genom att skärpa styrningen i våra offentliga verksamheter kan vi snabba på omställningen och öka innovationskraften, och på det viset nå en hållbar utveckling. Inom ramen för energipolitiken antogs ett mål om 100 % förnybar energi och det är dags att skärpa den offentliga upphandlingspolitiken på samma sätt.

Vi vet att tiden att ställa om krymper och vi har inte råd att vänta. Värdet av offentliga upphandlingar uppgår till ca 700–800 miljarder kronor årligen och över 18 000 upphandlingar annonseras varje år. Klimat- och miljöpolitik reduceras ibland till en fråga för var och en; våra val ska bidra till att göra världen bättre. Det är självklart en del i arbetet men som framgår här är vår kollektiva kraft större. Den offentliga upphandlingspolitiken borde uppdateras med en vision om 100 % hållbar upphandlingspolitik, vilken såväl klarar klimat- och miljömål som garanterar arbetare rättvisa löner och villkor.

Det är uppenbart att samhället behöver en politik som på riktigt förändrar den ohållbara konsumtionen och verkligen adresserar den totala andelen av de svenska utsläppen. Konsumtionen behöver därmed finnas med som en tydligt adresserad del i klimatpolitiken och därmed även reformer för hur den cirkulära konsumtionen kan utgöra ett realistiskt och fullgott alternativ till nykonsumtion.

Mattias Vepsä (S)

Sanna Backeskog (S)

Anders Ygeman (S)

Per-Arne Håkansson (S)

Kristoffer Lindberg (S)

Denis Begic (S)

Niklas Karlsson (S)

Ola Möller (S)